

پروردهٔ عشق و یس

طبقه بندی و تحلیل تصاویر شعری در و یس و رامین فخرالدین اسعدگرگانی

تألیف

دکتر علی محمدرضائی هفتادری

انتشارات آزادی

سرشناسه	: رضایی هفتادر، علی محمد، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور	: پرورده عشق ویس: طبقه‌بندی و تحلیل تصاویر شعری در ویس و رامین فخرالدین اسعد گرگانی / تألیف علی محمد رضایی هفتادر.
مشخصات نشر	: تبریز: آزادی قلم، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۴۲ ص.
شابک	: ۵۵۰۰۰۰ ریال: ۵-۲-۹۷۸-۶۲۲-۷۹۴۷-۰۵-۲.
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۳۹ - ۳۴۲.
عنوان دیگر	: طبقه‌بندی و تحلیل تصاویر شعری در ویس و رامین فخرالدین اسعد گرگانی.
موضوع	: فخرالدین اسعد گرگانی، قرن ۵ق. ویس و رامین - نقد و تفسیر
موضوع	: Fakhroddin As'ad Gorgani . Veis o Ramin - Criticism and interpretation
موضوع	: شعر فارسی - قرن ۵ق. - تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry - 11th century - History and criticism
شناسه افزوده	: فخرالدین اسعد گرگانی، قرن ۵ق. ویس و رامین. شرح
شناسه افزوده	: Fakhroddin As'ad Gorgani . Veis o Ramin. Commentaries
رده بندی کنگره	: ۴۶۹۷PIR
رده بندی دیویی	: ۲۲/۱۵۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۱۶۵۴۲

انتشارات آزادی قلم

۱. انتشارات آزادی قلم از هرگونه نقد و نظر نسبت به محتوای کتاب استقبال می‌کند.

۲. کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به ناشر می‌باشد.

۳. نقل هرگونه مطلب با ذکر منبع بلامانع می‌باشد.

عنوان کتاب:	پرورده عشق ویس
مؤلف:	دکتر علی محمد رضایی هفتادر
ناشر:	انتشارات آزادی قلم
ویراستار:	حسین صبوری آبریز
نوبت چاپ:	چاپ اول - پاییز ۱۴۰۰
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۹۴۷-۰۵-۲
قیمت:	۵۵۰۰۰ تومان

پست الکترونیک: azadigalam@yahoo.com

آدرس اینترنتی: www.azadigalam.ir

تلفن مرکز پخش: ۰۹۹۰۱۳۰۸۷۹۰

تلگرام: @azadigalam-pub

اینستاگرام: @azadigalam

فهرست مطالب

۱۳	..... مقدمه
۱۵	..... فصل اول: کلیات شعر و تصویر
۱۵	..... الف: تعریف شعر
۱۶	..... ب: تصویر
۱۸	..... ۱. انواع تصویر در شعر فارسی
۲۰	..... ۲. رابطه تصویر و اندیشه شاعر
۲۱	..... ۳. جایگاه تصویرگری در ادبیات متن
۲۴	..... ۴. ویژگی‌های تصاویر شعری
۲۵	..... ۵. منظومه ویس و رامین فخرالدین اسعد گرگانی
۲۷	..... ۶. فخرالدین اسعد گرگانی
۲۸	..... ۷. منشأ داستان ویس و رامین
۲۸	..... ۸. تأثیرپذیری نظامی از ویس و رامین
۲۹	..... فصل دوم: تصویرگری در ویس و رامین
۲۹	..... حرف «آ»
۲۹	..... ۱. آب
۳۲	..... ۲. آتش
۳۵	..... ۳. آذین بستن
۳۶	..... ۴. آراستن
۳۷	..... ۵. آرزوی سوزان (یوبه)
۳۷	..... ۶. آزار
۳۸	..... ۷. آزار
۳۸	..... ۸. آسمان (فلک و چرخ)
۴۰	..... ۹. آشتی
۴۱	..... ۱۰. آلت زنانگی
۴۱	..... ۱۱. آمدن
۴۲	..... ۱۲- آمیزش
۴۲	..... ۱۳- آه آتشین
۴۲	..... ۱۴. آهن
۴۳	..... حرف «الف»
۴۳	..... ۱- ایر

۴۴	۲- اختران (اختر- اجرام)
۴۶	۳- اسب
۴۸	۴- اشک (سرشک)
۵۳	۵- اصفهان
۵۳	۶- امیدواری و ناامیدی
۵۵	۷- اندام معشوق
۶۱	۸- انگشت
۶۲	۹- بازو
۶۲	۱۰- بالا (قامت، قد)
۶۶	۱۱- پستان
۶۶	۱۲- پشت
۶۶	۱۳- چشم (دیده)
۷۲	۱۴- خال
۷۳	۱۵- دست
۷۴	۱۶- دندان
۷۶	۱۷- دهان
۷۷	۱۸- رخان (دوزخ، گونه)
۸۲	۱۹- روی (چهره، رخسار، عارض)
۱۰۰	۲۰- زبان
۱۰۱	۲۱- زلف (جعد، گیسو، موی)
۱۰۹	۲۲- زرخدان
۱۱۰	۲۳- سینه (بر)
۱۱۱	۲۴- گردن
۱۱۲	۲۵- لب
۱۱۶	۲۶- میان (کمر)
۱۱۶	۲۷- ناخن
۱۱۷	۲۸- اندوه
۱۱۹	۲۹- اندیشه
۱۱۹	۳۰- ایوان
۱۲۰	حرف «ب»
۱۲۰	۱- باد
۱۲۰	۲- باروری (آبستنی)

- ۳- باغ ۱۲۱
- ۴- بت (دلبر، دلستان، زیبا و صنم، ماهروی) ۱۲۱
- ۵- بخت ۱۲۴
- ۶- برف ۱۲۵
- ۷- برگ ۱۲۵
- ۸- بستر ۱۲۵
- ۹- بلبل (هزار آوا) ۱۲۶
- ۱۰- بوسه ۱۲۶
- ۱۱- بیابان (هامون) ۱۲۷
- حرف «پ» ۱۲۸
- ۱- پرده ۱۲۸
- ۲- پند ۱۲۹
- ۳- پیاده (پیاده‌نظام) ۱۳۰
- ۴- پیوند ۱۳۱
- حرف «ت» ۱۳۲
- ۱- تاج ۱۳۲
- ۲- تاختن (شتاب و حرکت) ۱۳۲
- ۳- تنهایی ۱۳۴
- ۴- تیر ۱۳۵
- حرف «ج» ۱۳۵
- ۱- جام (بیاله، قدح) ۱۳۵
- ۲- جامه ۱۳۸
- ۳- جان (روان) ۱۳۹
- ۴- جدایی (فرقت، فراق، هجر) ۱۴۱
- ۵- جوانان ۱۴۵
- ۶- جوانی ۱۴۵
- ۷- جود (سخا، رادی) ۱۴۶
- ۸- جهان ۱۴۶
- حرف «چ» ۱۵۰
- ۱- چمن ۱۵۰
- حرف «ح» ۱۵۰
- ۱- حریر (دیبا) ۱۵۰

مقدمه

تصویر شعری، نقشی بسیار مؤثر و انکارناپذیر در آفرینش شعر دارد و در حقیقت پایه‌ی اساسی آفرینش شعر است. هنر و توان شاعر نیز بستگی جدایی‌ناپذیری با میزان خلق تصاویر شعری او به‌ویژه تصاویر زنده و هنری‌اش دارد و شاعر توانا کسی است که بتواند درون‌مایه و معانی شعری خود را در قالب تصاویر هنری و پویا بیان کند. ازین رو تجزیه و تحلیل تصاویر شعری هر شاعری ضرورت پیدا کرده و نتایج ارزشمندی به همراه دارد: از یک‌سو جایگاه واقعی ارزش هنری آن تصاویر را نشان می‌دهد و از سوی دیگر، از راهگذار شناخت ماهیت تصاویر، جایگاه هنری شاعر را می‌شناسیم.

در ادبیات فارسی توصیف جزئی جدایی‌ناپذیر است. این مقوله از آنجا که بخش عمده‌ای از شعر فارسی را دربر می‌گیرد، اهمیت ویژه‌ای دارد. شمار قابل‌توجهی از شاعران کلاسیک و حتی سرایندگان معاصر، در بند مدح و ستایش بوده‌اند. در نتیجه، برای تبیین بهتر و ادبی‌تر آراء خود و نیز، نشان دادن قدرت قلم خویش، از ابزار توصیف بسیار بهره برده‌اند. توصیف‌ها بخشی از منظومه فکری گذشتگان را نیز، فرهنگ و آیین گذشتگان را بازتاب داده‌اند. در نتیجه، می‌توان توصیف‌ها را از این بابت دارای اهمیت دانست. در میان چهره‌های ادبی فارسی‌زبان، فخرالدین اسعد گرگانی با سرودن ویس و رامین جایگاه قابل‌توجهی در ادبیات غنایی دارد. یکی از دلایلی که باعث شده است گرگانی اثری ماندگار از خود به یادگار بگذارد، توجه به توصیف‌های گوناگون است.

شاید یکی از دلایل ماندگاری و الگو شدن منظومه ویس و رامین، استفاده درست و هوشمندانه گرگانی از توصیف بوده است. در کتاب حاضر دو فصل در نظر گرفته شده است. فصل اول با عنوان «کلیات شعر و تصویر» شامل مواردی مانند ابتدا اصطلاحات تخصصی که در این کتاب مورد نظر هستند، تعریف می‌شوند و نظرات پژوهندگان برجسته درباره تصویر و تصویرسازی، شخصیت و اندیشه فخرالدین اسعد گرگانی و کتاب ویس و رامین بررسی شده و مهم‌ترین پژوهش‌هایی که پیرامون موضوع انجام شده، بازنمایی و اصلی‌ترین دستاوردهای آن ذکر گردیده است. در پایان این فصل، به جنبه‌های نوآورانه‌ای که باعث تمایز کتاب حاضر با دیگر کتاب‌ها گردیده، اشاره شده است. در فصل دوم با عنوان «تصویر سازی ویس و رامین»، تصاویر به کاررفته در ویس و رامین و دسته‌بندی‌های آن مورد بررسی قرار گرفته است. در این فصل سعی شده است، در حد توان، پیرامون این تصاویر و جنبه‌های نوآورانه و زیبایی‌شناسانه آن

توضیحاتی ارائه دهد. در آخر از کوشش‌های خالصانه عزیزی که اینجانب را در به ثمر رسیدن کتاب یاری کردند، قدردانی می‌کنم.

با احترام

دکتر علی محمد رضائی هفتادر

www.ketab.ir